

PROJEKTRAPPORT

WILHELM-ULRIKA

Ett samarbetsprojekt mellan Kulturskolan i Luleå och Hägnans friluftsmuseum
om HBTQ-frågor

Medverkande: Ann Siden och Anneli Morian, Luleå Kulturskola

Ann-Louise Lång, Jens Gradin, Maria Torasdotter, Zara Johansson,
Hägnans Friluftsmuseum

Samt elever och deras lärare i Luleå kommuns skolor.

Innehållsförteckning

Projektets bakgrund,mål och syfte.....	1
Projektets genomförande.....	2
Berättelsen kort resumé.....	2
De olika scenerna i berättelsen.....	3
Projektbeskrivning.....	Bil.1
Utskick till skolorna.....	Bil.2
Våra "manus" till de olika scenerna.....	Bil 3:1-3:7
Scen 1.....	3:1
Scen 2.....	3:2
Skvaller scenen.....	3:3
Bödeln.....	3:4
Domarna går igenom fallet.....	3:5
Brevet från system.....	3:6
Diskussionspunkter före.....	3:7

Bakgrund

På initiativ av pedagogerna på Hägnans friluftsmuseum startade vi ett samarbete mellan Kulturskolans dramapedagoger och Hägnans pedagoger med utgångspunkt i HBTQ-frågor. Vi träffades och pratade om varför detta tema var viktigt för oss att jobba med och kom fram till att både ur Kulturskolans perspektiv och Hägnans perspektiv var det ett ämne som vi utifrån nuläget ansåg vara av största vikt att ta upp. Vi tog kontakt med RFSL och blev inbjudna till en "regnbågsdag" i Överkalix där vi bl a tog del av en rapport från Statens folkhälsoråd. Statens folkhälsoinstitut hade under 2003-2005 regeringens uppdrag att undersöka och analysera hälsosituationen hos unga HBT-personer. Syftet var att belysa unga HBT-personers hälsa och livsvillkor. Studien visar nedslående resultat. Unga HBT-personer har betydligt sämre hälsa, i undersökningen ser vi en fördubblad och i vissa fall trefaldig riskökning för nedsatt psykiskt välbefinnande, stress, svår ångslan, oro och ångest samt självmordstankar. Detta stärkte vår tro på att det var ett tema med stor vikt att jobba med om vi vill arbeta för ett mer jämställt samhälle vilket ligger oss varmt om hjärtat och är en del av vårt demokratiarbete på båda institutionerna. Även i läroplanen för grundskolan (Lgr 11) får vi stöd för vårt val.

"Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för hur historiska berättelser används i samhället och i vardagslivet. Därigenom ska eleverna få olika perspektiv på sina och andras identiteter, värderingar och föreställningar." (Lgr 2011, s.172)

Syfte och mål

Syftet med detta projekt är att öka förståelsen och kunskapen om könstillhörighet utifrån diskrimineringsgrunderna.

I Luleå Vision Luleå 2050 kan man läsa:

"LIKA OLIKA. Här råder en kultur där det okända och annorlunda hanteras med nyfikenhet, tillit och tolerans. Här finns människor från olika platser och med olika förutsättningar. Alla har frihet att uttrycka sig själv och vi visar respekt för andras behov och intressen. Mångfald och variation är en styrka för regionen, som är trygg men inte tråkig. Vi har en insikt om att vi alla är lika olika och att det är en källa till förnyelse."

Friluftsmuseet Hägnan och Luleå Kulturskola vill med detta samarbetsprojekt bidra till att förverkliga denna vision. Vi vill sprida kunskaper och förståelse som leder till att skapa ett Luleå för alla!

Vårt mål med HBTQ-projektet är att när eleverna lämnar museet ska de vara mer fördomsmedvetna och vi hoppas att de fortsätter diskutera dessa viktiga frågor med varandra i skolan och i hemmen.

Genomförande

Under vårterminen 2013 skickades en inbjudan ut till Luleå kommuns lärare med inbjudan till år 8 och år 9 att anmäla sitt intresse. 250 elever deltog under våren och hösten 2013.

Klasserna kommer till friluftsmuseet Hägnan, får information om dagens innehåll och form samt om diskrimineringsgrunderna och könsrollsbegreppen i dagens samhälle. Därefter reser vi tillbaka till början av 1700-talet. Utifrån rättsprotokoll, brev och vittnesskildringar väcks människor till liv via ett interaktivt drama. Där kommer eleverna att förflytta sig mellan olika scener och platser i en människas berättelse utifrån ett specifikt rättsfall. Dagen avslutas med frågestund och diskussion utifrån vår vardag och det samhälle vi idag lever i.

Kort resumé av berättelsen

Det börjar i salen inne på Storgården. Där välkomnas de av Ulrika Eleonora Stålhammar, som vuxit upp på gården tillsammans med sina 5 systrar och en broder. Fadern och brodern har tjänat kungen som soldater men är sedan några år tillbaka entledigade och fadern är numera död. Sedan faderns död har gården kommit på obestånd och alla systrar utom Ulrika Eleonora har gifts bort med soldater av lägre rang än de själva. Nu är tiden kommen för Ulrika Eleonora att giftas bort vilket hon ej känner sig bekväm med. Hon är en kvinna som hellre rider och tyglar den vildaste häst framför att lära sig kvinnliga slöjder och sysslor. Eftersom detta sätt att vara kvinna inte passar in i varken samhället eller hur man som gift kvinna skall vara bestämmer hon sig för att ta saken i egna händer.

Ulrika Eleonora byter identitet och blir nu mannen Wilhelm Edstedt. Han styr kosan mot Stockholm. Wilhelm vill bli soldat, men det finns inga lediga tjänster. Medan han väntar på en ledig tjänst tar han diverse anställningar som exempelvis taffeltäckare (ansvarar bl a för dukningen vid banketter) och som dräng. 1715 befinner han sig i närheten av Kalmar när han får höra att det finns en tjänst ledig inom armén. Han söker tjänsten vid artilleriet och får den. En av hans officerare är bosatt på en gård i närheten och Wilhelm besöker gården allt som oftast. Där bor pigan Maria Löhnman i vilken han förälskar sig och senare gifter sig med. I 10 år lever de tillsammans som gifta. Wilhelm arbetar fortfarande inom armén. Men ett hot uppdykas. Det är ifrån Wilhelms syster som skriver ett brev till sin syster Ulrika(numera Wilhelm) om att hon fått reda på vad som hänt i hans liv. Wilhelm bestämmer sig för att ange sig själv och ställs inför domstol som Ulrika Eleonora Stålhammar. Domarna kan ej hitta något i lagboken som direkt kan straffa henne men de tar stöd i bibeln och hon får ett straff på vatten och bröd i 14 dagar vilket i dåtidens mått och sammanhang är ett hårt straff.

Maria Löhnman kallas till systemns gård i Salshult. Där får hon anställning som hushållerska och stannar där tills sin död 1761. Ulrika Eleonora skickas till en släkting i Småland där hon stannar till sin död 1733. Det sägs att det tog två år för henne att gå tillbaka till att bära kvinnokläder.

De olika scenerna

De olika scenerna kommer att utspela sig i:

- Salen på Storgården där Ulrika Eleonora är barnfödd
- I köket på officersgården, hos pigan Maria Löhnman
- Utomhus dels på gårdstunet med ett möte mellan två byakvinnor
- Utomhus på väg till rättsalen där bödeln dyker upp
- Inne i rättsalen där rannsakingen sker
- Tillbaka till salen på Storgården

I salen: Ulrika Eleonora Stålhammar berättar om gården och om sig själv och vi får vara med om hennes förvandling till Wilhelm Edstedt.

I köket: I köket sitter pigan Maria Löhnman och skriver ett brev till soldat Wilhelm Edstedt när gruppen kommer in. Det märks att det är ett viktigt brev och att hon längtar efter något. Det knackar på dörren och Wilhelm kommer in. Ett förtäckt frieri utspelar sig. Det slutar med att de går ut ur köket för att leta efter ett par handskar i vedboden som Wilhelm har som sin täckmantel för besöket.

Strax efter att de lämnar köket kommer Wilhelm tillbaka med en fråga till klassen. Vad ska han göra? Ska han berätta allt för Maria eller ska han förtiga sanningen om sin rätta börd?

Ska han följa sitt hjärta och handskas med de problem hans identitet orsakar eller ska han göra det enkelt för sig, försvinna ur Marias liv och försöka glömma? Att han är förälskad går ej att ta miste om.

Klassen ger honom goda råd på vägen sedan går han sin väg.

Pedagogen berättar då för klassen att hon vet hur det går för dem. Hon berättar att Wilhelm friar till Maria och hon accepterar frieriet. 14 dagar efter vigseln erkänner Wilhelm att han nog inte är den rätta mannen för Maria.

Ställer frågor till klassen:

- Nu när de är vigda, hur tror ni att Maria reagerade när hon fick veta att Wilhelm föddes till kvinna?
- Tror ni att Maria angav honom?
- Hur tror ni att samhället då såg på detta äktenskap, ifall de visste?

Nu är det dags att gå vidare i berättelsen för att se hur det gick för Wilhelm och Maria.

Utomhus: Klassen förflyttar sig utomhus och ute på gårdstunet bevitnar klassen ett möte mellan två kvinnor från trakten. Av deras samtal får vi veta att ryktet börjat spridas på bygden att man sett Ulrika Eleonora utklädd till man och att hon dessutom gift sig med en

kvinnor. Pedagogerna och klasserna pratar om hur nyheter spreds på den tiden. De går vidare ner mot rättsalen där rannsakingen skall ske och vilken de skall få bevittna.

På vägen ner mot rättsalen möter klassen en bödel som kommer gående. Han berättar att han är skarprättare och som denne är han utsedd av samhället att verkställa dödstraff, prygel och andra kroppsstraff. Han berättar också om hur skönt det är att vrida nacken av någon som förtjänar detta och hur det känns när blodet dryper fram efter ett spöstraff och hur tur det är att rättvisan skipas av sådana som honom. Därefter går han sin väg för att utföra sitt arbete.

Pedagogen tar då upp ett samtal om Skarprättarens roll i dåtidens samhälle och om avrättningarna som var offentliga och ett folknöje (se bil.).

I rättsalen: Väl inne i salen sitter domare och nämndemän redo för att rannsaka Ulrika Eleonora. Hon förs in i salen och förhörs om sitt iklädande av manskläder samt att hon ingått äktenskap med en annan kvinna. Förvirring sker när domare och nämndemännen ej finner något i Svea rikets lag som förbjuder detta. De tar då hjälp av den heliga skriften och kallar förseelsen för "en styggelse mot Herren" vilket är belagt med dödstraff. På så sätt finner de stöd för att kunna döma henne. Men klassen får lämna salen när överläggningar om dom skall ske.

Utomhus: Utanför rättsalen får klassen frågan om vad de tror att hon fick för straff. De får då inget svar utan går tillbaka mot Storgården där de startade sin vandring genom berättelsen. På trappen in till gården får de domen uppläst för sig.

I salen: Samling i stora salen för samtal om hur det ser ut idag i vårt samhälle. Hur mycket har egentligen förändrats sedan 1700-talet?

Wilhelm Ulrika, HBTQ-tema

Ur ett historiskt perspektiv

Erbjuds under **september** månad till årskurs 8 och 9

Friluftsmuseet Hägnan och Kulturskolan i Luleå välkomnar er att delta i höstens värdegrundsprogram, en temadag om normer och identitet. Målet med dagen är att belysa och diskutera ett ständigt aktuellt ämne ur ett historiskt perspektiv. Vi använder historiska händelser och drar paralleller till nutid.

”Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för hur historiska berättelser används i samhället och i vardagslivet. Därigenom ska eleverna få olika perspektiv på sina och andras identiteter, värderingar och föreställningar (Lgr 2011, s.172)

Klassen kommer till friluftsmuseet Hägnan och välkomnas av en museipedagog. Eleverna får information om dagen. Pedagogen inleder ett samtal med eleverna angående diskriminerings-

grunderna och könsrollsbegreppen i dagens samhälle. Därefter reser vi tillbaka till 1700-talet där vi utifrån rättsprotokoll, brev och vittnesskildringar väcker människor till liv via ett interaktivt drama.

Dagen avslutas med frågestund och diskussion utifrån dagens samhälle. Hur mycket har egentligen förändrats sedan 1700-talet?

Pris: **60 kr/elev**, min 15 elever, max 30 elever.

Syftet med detta program är att öka förståelsen och kunskapen om könstillhörighet utifrån diskrimineringsgrunderna. Vi vill även att eleverna lämnar museet lite mer fördomsmedvetna.

För mer information kontakta **Zara Johansson 070-529 40 42** eller **Mia Lindström 070-284 61 23**

Scen 1

God afton. Välkomna till Stensjö gård. Mitt namn är Ulrika Eleonora Stålhammar. Här på gården har jag, mina fem systrar och två bröder växt upp.

Ja, när ni kom så såg ni säkert att det här är en stor och ståtlig gård. Visst finns det ett par tak som läcker och en eller annan gårdsgård som behöver rätas upp, men så är det ju på en stor gård. Och det här är faktiskt en av de största gårdarna i socknen.

Min far som jag alltid beundrat har varit överstelöjtnant och tjänat kungen liksom en av mina bröder. Men för ett antal år sedan fick de avsked från kronan. Ja, om jag ska vara riktigt ärlig så tror jag faktiskt att min far var lättad över att slippa det hårda och slitsamma militärlivet. Nu fick han istället tid att ägna sej åt gårdens skötsel som blivit eftersatt. Det fanns mycket som behövde göras. Men kanske blev det för mycket för min far?... för att för två år sedan dog han och det var då gården kom på obestånd.

När gården kom på obestånd och vår familj fick dålig ekonomi så tvingades alla mina fem systrar att gifta sej med militärer av lägre grad än vår familjs. Och nu verkar det som att turen har kommit till mej. Mina släktingar förväntar sej att jag snart ska gifta mej med en man som anses lämplig. Men han rör inte vid mitt hjärta. Ja visst, jag erkänner villigt att han är både duglig och ärlig men jag älskar honom inte och därför kan jag aldrig tänka mej att gifta mej med honom. Ett sånt giftermål är inget som lockar mej. (Tar av sig hättan).

Jaa, jag vet, det här är inget kvinnohår, men ingen har upptäckt det.

Det som lockar mej är att jaga, rida och handskas med hästar. Här på bygden har jag rykte om mej att vara en av dom skickligaste jägarna och ryttarna. Häromdan hörde jag en man som sa att det var bra synd att jag inte fötts till man för då skulle mina färdigheter och talanger gjort större lycka här i världen. (Tar av sej västen).

Som ni kanske förstår så skulle mitt liv vara bra eländigt om jag tvingades avstå från det jag är bäst på för ett giftermål.

Som gift kvinna är det helt otänkbart att jag kan fortsätta jaga, rida och gå i byxor vilket jag alltid gjort. (Tar av sej kjolen). Det skulle samhället och en äkta man aldrig acceptera eftersom jag som gift kvinna förväntas ägna mej åt kvinnliga sysslor som sömnad och andra kvinnliga slöjder.

Ta de här spetsarna t.ex. visst är de vackra? Tunna och skira, ett skickligt hantverk. Men jag förstår inte hur den människohjärna är konstruerad som förstår sej på en knyppeldyna. För att inte tala om alla de vackra broderierna. De kräver en lätt hand, vilket jag inte har. Mina händer är skapta för att tygla den vildaste häst.

På tal om sömnad, den här västen har jag sytt av en gammal överrock jag fått av min far och byxorna är min brors som jag gjort ändringar på. Ja, det vet han förstås inte om. Jag erkänner villigt att jag är oduglig med nål och tråd, men jag tycker faktiskt att jag lyckats riktigt bra med de här kläderna. Visst skulle jag kunna gå för dräng?

När jag nu ska resa ut i världen för att finna min egen lycka är det två saker jag packar ner i ränseln gömd under klädespersedlar. Det ena är den här medaljongen. Den har varit min mors. Ja, hon är död sedan många år och det är ett kärt minne jag inte kan vara utan. Det andra är mitt samvete. Jag vet att varken Gud eller min familj kommer att förlåta mej för det jag nu tänker göra och visst skaver det mitt samvete. Men i ärlighetens namn måste jag erkänna att samvetet mot mej själv väger tyngre. Därför hamnar också mitt dåliga samvete längst ner i ränseln. För jag skulle aldrig förlåta mej själv om jag inte tog chansen att bli Vilhelm Edstedt för Ulrika Eleonora är jag inte längre.

Scen 2 (*Maria sitter och skriver brev till Vilhelm Edstedt*)Skriver:

Bäste soldat Edstedt,

Er härkomna inbjudan från den 20 april har jag bekommit. Det skulle förnöja mig mycket att bevista kungliga livgardets vaktparad i ert sällskap. Måtte bara mitt husbondsfolk kunna undvara mina tjänster denna dag. Fångnar mig högerligen höra att ni nu känner så stor trivsel som artellerist vid Kalmar slott och att kamratskapen är god bland er karoliner. Det är mig stor tillfredsställelse att ni befinner er inom landets gränser då krigslyckan tycks ha vänt.

Vilhelm kommer in i rummet

Vilhelm: Väl mött i stugan

Maria: Bäste herr Edfeldt jag sitter just och författar ett brev till er.

Vilhelm: Det glädjer mig mycket att jag fortfarande finns i era tankar

Kan jag hoppas på ert sällskap vi kungliga livgardets vaktparad?

Maria: Mina plikter mot min husbonde går givetvis i första led. Men om husbondsfolket kan avvara mina tjänster och vädret står oss bi finner jag ingen orsak att tacka nej. Vad är ert ärende denna dag? Söker ni min husbonde är han tyvärr utgången denna stund.

Vilhelm: Visst finns det alltid frågor att dryfta med er husbonde men så mycket trevligare är det att få samspråkas med dig fröken Maria. Det gör mig lätt om hjärtat.

Maria: Har vi här kommit på sådan fot att vi numera tilltalar varandra vid förnamn?

Vilhelm: Så är min önskan om Maria inte tycker illa vara, för namnet Maria – den heliga jungfruns namn – kan man heta något vackrare?

Maria: Men herr Vilhelm, jag vet ännu inte ditt ärende?

Vilhelm: Min förhoppning var att det stod klart för dig, men låt oss säga att mitt ärende gäller ett par handskar.

Maria: Har herr Vilhelm ärliga avsikter eller driver han bara gäck med mig?

Vilhelm: Jag lovar och svär att mina avsikter är lika rena som din dygd

Maria: Låt oss nu inte förhastat oss. Vad var det för tal om ett par handskar? Om jag inte missminner mig har jag sett ett par välsydda handskar ute vid vedtraven. Dom är för små för att passa drängen. Om Vilhelm än är gång är villig att hjälpa mig bära in lite ved ska vi se om det är dessa handskar som han frågar efter.

Skvaller scen på Storgårdstunet

Gruppen kommer ut ur Storgården. På gårdstunet står två kvinnor och språkar med varandra. Vi går närmare för att höra vad de säger.

Lisa – Ja jag var inte helt säker första gången jag såg henne. Jag tänkte att mina ögon spelade mig ett spratt. Ja jag tyckte nog att den där soldaten var väldigt lik Ulrika Eleonora från Svenarum, men som sagt en kvinna kan ju inte vara soldat!

Ann – Nej verkligen inte.

Lisa – Men du ska få höra! Andra gången jag såg den här soldaten blev jag förbluffad. Två personer kan inte vara så lika. Jag följde soldaten och såg var han bodde. Jag höll mig i närheten under några dagar och iakttog soldaten i hemlighet. Jag är nu övertygad. Detta är Ulrika Eleonora!

Ann – Nej men fy så avskyvärt!

Lisa – Ja men det är inte nog med det. Nej nu ska du få höra, en dag kom en kvinna ut ur huset och jag tog kontakt med henne. Hon påstod sig vara soldatens hustru!!!! Hon har alltså ingått äktenskap med en kvinna!!!!!! Kan du förstå så avskyvärt!

Ann flämtar och ser förfärad ut! Va??? Så fruktansvärt, men hur är det möjligt?

Lisa snörper på munnen – Ja det kan man ju fråga sig!

Lisa – Ja kan du förstå vilken skam! Äktenskap mellan två kvinnor, det är emot guds och naturens ordning. Ja jag såg det som min plikt att informera hennes syster Katarina. Lisa ser lite överlägsen ut. Ja Katarina har ju alltid varit lite högfärdig och trott sig vara förmer än andra. Jag undrar vad hon säger om det här!

Ann – Ja det var mycket klokt! Ann ser lite skadeglad ut och undrar: Nå vad svarade Katarina?

Lisa fnyser – Ja hon har inte visat någon tacksamhet för den informationen. Hon har inte bemödat sig med att svara.

Ann – Nej vilken skam för Katarina!

Lisa – Ja fruktansvärd skam! Nej nu kan jag inte stå här och språkas mer, jag har ett ärende till skomakaren.

Ann – Ja jag ska också åt det hållet, då kan vi följas åt!

Bödel

Jasså nu är ni allt nyfikna, ni hoppas på blod

Det gör ni rätt i jag tror inte sådana här brott mot naturens ordning straffas på annat sätt än döden

Ni är sugna på blod men ni föraktar mig

För att jag försöker upprätthålla guds lag på jorden

Men ni gör rätt i att vara rädda för mig

Dom uppdrag jag anförtros är sådana som andra inte vill ta i med tång.

Jag ska inte bara halshugga mördare hänga tjuvar, begrava kvinnor levande, krossa lemmar, bränna med tången skära av könsdelar. Eller bara piska en hora

Stympningarna njuter jag särskilt av just i det ögonblick innan dom svimmar när dom skriker ut sin smärta och jag ser in i deras ögon att nu är det kört. Det är sådana stunder jag känner mig levande sådana stunder jag lever för.

Var inte orolig lila vän, det är vanligt att folk svimmar på minna avrättningar.

Ändå envisas folk med att ta med sig sina barn dom ska lära sig vad som händer om man bryter mot guds ordning.

Dessa kvinnor måste tas ut i gryningen och avrättas snarast innan denna smitta tillåts spridas i socknen.

En kvinna som går omkring i manskläder, har ni hört.

Låt henna var man om hon vill säger jag.

Men låt mig då avrätta henne som en man

Det krävs styrka och yrkesskicklighet för att skilja en mans huvud från kroppen med ett hugg

Men jag törs nog ta mig både ett och två järn... en gång hade jag supit så hårt att det krävdes fem hugg innan huvudet skildes från kroppen

DOMARNA GÅR IGENOM FALLET

Domaren: Ja ha, var så goda att ta plats.

Domaren: Vi har samlats här idag för tvenne rannsakingar av Ulrika Eleonora Stålhammar, till följe av hennes egen skrivelse angående sig själv och kvinnopersonen Maria Löhnman.

Ulrika Eleonora Stålhammar är född i Svenarum socken, Småland, år 1683. Kan nämndeman Månson förtälla bakgrunden!

Nämndeman Månson: Bakgrunden är att Ulrika Eleonora som ung kvinna har fördolt sitt kön genom att antaga manskläder, samt kalla sig för Wilhelm Edstedt. Hon har försörjt sig genom diverse anställningar för mansfolk såsom exempelvis dräng.

1715 sökte hon plats som soldat vid artilleriet. Då hon antagit manskläder och det inte fanns anledning vid mönstringen, att misstro hennes kön, så antogs hon som soldat och hon tjänstgjorde som korpral vid ett fabriksverk i Kalmar från 1716-1726.

Vad ännu är att Ulrika Eleonora har brutit mot naturens ordning genom att äkta en annan kvinnoperson. Den aningslösa Maria Löhnman. Äktenskapet har föregåtts av förlovning och lysning.

Domaren: Tack, vi skall här idag fastställa en dom mot dessa förkastliga och avskyvärda handlingar. Ulrika Eleonora ska höras, och vi kan kalla in henne nu.

Domaren gör en gest mot nämndeman Friman, som reser sig och kallar in Ulrika Eleonora. Han visar henne var hon ska stå, därefter sätter han sig.

UTFRÅGNING AV ULRIKA ELEONORA

Domaren tar fram en bibel och räcker över den till Ulrika Eleonora.

Domaren: Ulrika Eleonora Stålhammar, född 1683 i Svenarum socken, svär ni med en hand på bibeln och inför Gud den allsmäktige att endast förtälja sanningen och inget annat?

Ulrika Eleonora: Ja

Domaren vänder sig mot nämndeman Friman: Jaha, då kan vi börja.

Nämndemän Friman: Ni är idag hitkallad för rannsaking av den anledningen att ni har förbrutit er mot ert kön genom att ikläda er manskläder och taga ett mansnamn, det vill säga Wilhelm Edstedt. Ni har änvärre brutit mot naturens ordning genom att äkta en person av samma kön som er själv. Den aningslösa Maria Löhnman.

Vi börjar med iklädandet av manskläder. Hur vill ni förklara det?

Ulrika Eleonora: Jag har under hela min barndom alltid tyckt mer om manliga sysslor såsom ridning och jakt. Jag har aldrig funnit nöje i att lära mig kvinnliga slöjder. Jag ville ha samma frihet som en man att bestämma över mitt liv.

Nämndeman Friman: 1715 Tog ni värvning inom den svenska armén! Hur kunde ni skyla era naturalia vid mönstringen?

Ulrika Eleonora: Jag var iklädd drängkläder och behövde aldrig visa mig utan dem.

Nämndeman Månson: Hur var det möjligt för er att dölja era svagheter inför kamraterna vid artilleriet?

Ulrika Eleonora: Jag anser själv att jag inte har fler svagheter än mina kamrater vid artilleriet.

Nämndeman Månson, med hög röst: Var inte näsvis. Kvinnfolk har svagheter som mansfolk inte har.

Ulrika Eleonora: Jag menade inte att vara näsvis, jag höll mig mest för mig själv och drog ingen särskild uppmärksamhet till mig.

Nämndeman Friman: Ja vi går vidare i rannsakingen. Ni har äktenskap med en piga inlåtit, den aningslösa Maria Löhnman, hur svarar ni till detta?

Ulrika Eleonora: Jag fattade en stark kärlek till Maria Löhnman, och beslutade att jag ville leva och dö med henne. Denna kärlek Uppenbarade sig gör mig i en dröm. Efter lång tids brevväxling tog jag modet till mig och friade. Hon svarade ja.

Nämndemän Friman: Hava ni haft kärleksövning med Maria Löhnman, så som gifta folk brukar pläga med varandra?

Ulrika Eleonora: Jag förälskade mig i Maria delvis på grund av hennes kyskhets och dygd. Maria lågo på min arm och krävde inte därmer.

Nämndeman Månson: Förstodo icke Maria hur det var ställt med er?

Ulrika Eleonora: Efter fjorton dagars äktenskap berättade jag för Maria att jag nog inte var rätt man, jag bekände hela situationen för henne.

Maria förebrådde mig men lovade att inte orsaka mig någon olycka. Hon berättade senare då att hon älskade mig änmer efter det att jag bekänt min rätta börd, och att hon för den kära och ljuvliga samlevnad oss emellan aldrig skulle kunna avslöja mig. Maria har alltid bett till Gud om att saken aldrig skall upptäckas och att jag skulle slippa kommenderingar så att vi alltid skulle kunna leva tillsammans. Vi har båda fört en gudfruktig och ärlig vandel.

Domaren, reser sig upp, lägger båda händerna mot bordet och lutar sig hotfullt fram mot Ulrika Eleonora: Hur vågar ni kalla er gudfruktiga? Ni har drivit gäck med Guds ordning och bjudit in självaste djävulen!

Vi har hört tillräckligt, Friman, visa kvinnan ut.

DOMARNAS EFTERSNACK

Nämndeman Friman: Jag finner hennes gärningar djupt klanersvärda och förtjänar en allvarlig näpst. Jag har däremot inte funnit något uttryckligt straff föreskrivet i Sveriges lag.

Domare: Näpst? Paret har brutit mot naturens ordning och bör således straffas å det grövsta.

Nämndeman Månson: Deras handlingar är avskyvärda, men fortfarande finns inget skriftligt inom Sveriges lag som påbjuder att detta är straffbart.

Domaren: Hon har förbrutit sitt kön, men än värre drivit gäck med Gud genom att gifta sig men en kvinnoperson. Detta är en styggelse.

Låt oss finna svaret i den enda sanna boken.

(Domaren bläddrar i bibeln och harklar sig.)

Domaren: Här i 5:e mosebok, står det klart och tydligt att en kvinna inte får bära mansdräkt ty detta är en styggelse

Han läser: "En kvinna skall icke bära vad till en man hör, ej heller skall en man sätta på sig kvinnokläder; ty var och en som så gör är en styggelse för HERREN, din Gud."

Han slår ihop bibeln och säger: En styggelse mot Herren är belagt med dödsstraff.

Nu vill jag att åhörarna salen så att vi ifred, kan överlägga dom i detta mål.

Brevet från system

Min älskade syster Ulrika Eleonora

Kommer du ihåg hur vi, i vår ungdom, bestämde oss för att aldrig gifta oss? Här sitter jag nu på Holma trumperterboställe, men ångrar inte att jag gifte mig med den snälle man jag fick och hjälpte honom med hans moderslösa små.

Som jag önskar att du hållit fast vid det vi då bestämde. För till min stora sorg och bedrövelse, har jag, genom en av våra gemensamma barndomsvänner, som igenkände dig i Kalmar, fått höra anstötliga nyheter om hur du ingått äktenskap med en kvinna som heter Maria. Inte dragit dig för att gäcka herren och hans kyrka och lever i synd mot naturen. Må Gud förlåta dig som drar över dig hans vrede och sätter dig upp mot hans heliga bud. Du drar förbannelse över både dig och den stackars Maria som oskyldig dragits in i denna grova syndfullhet. Hur ska du kunna skiljas en gång, från jordelivet och få en salig hädanfärd efter detta. Jag vill på det enträgnaste uppmana dig att söka försoning med Gud å snarast överge den olycksväg du gett dig in på, samt be den stackars Maria, som du skamligen lurat, om förlåtelse.

Din bedrövade syster Katarina.

Det nedan är sådant som pedagogen och klassen diskuterar innan spelet börja.

Under den här temadagen så kommer ni att få gå som åskådare i ett annat århundrade. Ni kommer att få en inblick i en annan tid och jag vill att ni behandlar de personer vi möter med respekt.

Om ni känner er obekväma, tycker det är tråkigt eller har andra negativa känslor så håll inne med dem under själva spelet. Ni kommer att få möjlighet efter temadagen att berätta vad ni tyckte och hur ni upplevde detta. Så om ni har negativa känslor, berätta det sen.

Jag sa att vi kallat dagen för HBTQ ur ett historiskt perspektiv. Vad står HBTQ för egentligen?

- Homosexualitet
- Bisexualitet
- Transpersoner
- Queer

Vad är då det? Man kan säga att queer anses mer som gränsöverskridande. Man kan själv välja vilken kön man vill tillhöra, eller om man inte vill tillhöra något kön alls. **Queer kan användas som ett sätt att beskriva sin sexuella läggning och kan då betyda att man inte bryr sig om vilket kön man blir kär i/attraherad av, eller att man inte kan/vill definiera sin sexuella läggning inom samhällets norm. (de traditionella begreppen.)**

- Vad är en norm?

En norm är en regel, ett ideal. Normer verkar alldeles självklara tills någon bryter dem.

Vad är diskriminering? Diskriminering betyder orättvis behandling eller negativ särbehandling, olika behandling av lika fall.

Det finns en lag i Sverige som heter **diskrimineringslagen.**

I Sverige finns det 7 lagstadgade diskrimineringsgrunder. Vilka?

- Kön
- Etnisk tillhörighet
- Religion eller annan trosuppfattning
- Funktionsnedsättning
- Sexuell läggning
- Könsoverskridande identitet eller uttryck
- Ålder

Bil 3:8

